

ASIA Oppilaiden kuuleminen ja vaikutusmahdollisuudet

ASIAN VIREILLE TULO

Tein 22.5.2012 tarkastus- ja tutustumiskäynnin Lahden yhteiskoulun lukioon.

Kouluihin tekemieni tarkastusten yhtenä teemana on selvittää oppilaiden kuulemista ja tosiasiassa vaikutusmahdollisuuksia.

Lukiolain (629/1998) 31 §:n mukaan jokaisella oppilaitoksella, jossa järjestetään kyseisessä laissa tarkoitettua opetusta, tulee olla opiskelijoista muodostuva oppilaskunta. Oppilaskunnan tehtävänä on edistää opiskelijoiden yhteistoimintaa ja koulutyötä. Oppilaskunta käyttää opiskelijoiden puhevaltaa koulutuksen kehittämisessä ja opiskelijoiden asemaa koskevassa päätöksenteossa.

Tarkastuksella saatujen tietojen mukaan lukion oppilaskunnan edustajat eivät osallistu koulun johtokunnan, oppilashuoltoryhmän tai opettajien kokouksiin. Rehtori tapaa oppilaskunnan hallitusta 3-4 kertaa vuodessa vapaamuotoisissa aamutapaamisissa.

Tarkastuksen jälkeen sain koululta jäljennöksen oppilaskunnan hallituksen kokouksen 1/2012 pöytäkirjasta. Pöytäkirjan mukaan rehtori oli ollut läsnä kokouksessa sekä avannut ja päättänyt kokouksen. Tämä yhdessä tarkastuksella saamieni tietojen kanssa antoi aiheen omana aloitteena lähemmin tarkastella oppilasdemokratian tosiasiallista toteutumista Lahden yhteiskoulun lukiossa.

SELVITYS

Rehtori A on antanut 6.8.2012 päivätyn selvityksen, jonka liitteenä olivat muun muassa oppilaskunnan hallituksen kokouspöytäkirjat 11/2011-5/2012 sekä ote Lahden yhteiskoulun opettajainkokouksen pöytäkirjasta 23.11.2006.

RATKAISU

Oppilaiden kuulemista ja vaikutusmahdollisuuksia koskevia säännöksiä

Perustuslain 6 §:n 3 momentin mukaan lasten tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti. Perustuslain 14 §:n 3 momentin mukaan julkisen vallan tehtävänä on edistää yksilön mahdollisuuksia osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan ja vaikuttaa häntä itseään koskevaan päätöksentekoon.

Nuorisolain (72/2006) 8 §:n mukaan nuoria on kuultava heitä koskevissa asioissa. Lukio-opiskelijoiden kohdalla tästä säädetään lisäksi lukiolain 27 §:ssä, jonka mukaan koulutuksen järjestäjän tulee varata opiskelijoille mahdollisuus osallistua koulutuksen kehittämiseen sekä kuulla opiskelijoita ennen opintoihin ja muihin opiskelijoiden asemaan olennaisesti vaikuttavien päätösten tekemistä. Oppilaskuntaa koskevien lainsäädännön esitöiden mukaan (muun muassa HE 86/1997 vp ja HE 215/2006 vp) kyseisten säännösten keskeisenä tavoitteena on ollut nuorten osallistumisen parantaminen tehostamalla lainsäädännöllä oppilaiden vaikutusmahdollisuuksia ja mielipiteiden kuulemista.

Oppilaiden kuulemisesta saatu selvitys

Rehtorin selvityksen mukaan oppilaskunnan hallitus ei ole esittänyt pyyntöä pääsystä koulun johtokunnan kokouksiin. Johtokunnan päätettäväksi kuuluvista asioista rehtori kuulee opettajakuntaa sekä oppilaskunnan hallitusta. Rehtori pystyy näin viemään opettajakunnan sekä oppilaskunnan kannan johtokunnan päätöksenteon tueksi.

Vuonna 2006 oppilaskunnan hallitus kysyi rehtorin ja oppilaskunnan mielipidettä oppilaskunnan hallituksen edustajan osallistumisesta opettajainkokouksiin. Asiasta keskusteltiin sekä rehtorin ja oppilaskunnan vapaamuotoisessa tapaamisessa sekä opettajakunnan kokouksessa.

Rehtorin selvityksen mukaan yhteiseksi mielipiteeksi muodostui näkemys, että oppilaskunnan ääni tulee parhaiten esiin, kun oppilaskunnan hallitus valmistelee opettajainkokouksiin tarkoitamansa asiat yhdessä oppilaskunnan hallituksen kokouksiin tarpeen mukaan osallistuvan ohjaavan opettajan kanssa ja tämä esittelee ne opettajakunnalle. Tällainen puheenvuoro varataan ohjaavalle opettajalle jokaisessa opettajainkokouksessa. Asiat, jotka koulun johtosäännössä on määrätty opettajakunnan päätettäväksi, ovat kodin ja koulun yhteistyötä lukuun ottamatta luonteeltaan sellaisia, että oppilaiden mukanaolo päätöksiä tehtäessä ei toisi todellista lisäarvoa päätöksentekoon. Vaikka oppilaskunnalla ei ole pysyvää edustusta opettajainkokouksessa tai johtokunnassa, on oppilaskunnalla silti aina mahdollisuus päästä esittelemään kokouksiin asiansa, jos oppilaskunnan hallitus näin haluaa.

Opettajainkokouksen pöytäkirjan (23.11.2006) mukaan oppilaskunnan mukanaolo opettajainkokouksissa olisi ongelmallista, sillä kokouksessa saatetaan käsitellä yksittäisiä oppilaita koskevia asioita. Pöytäkirjan mukaan kokouksessa sovittiin, että oppilaskunnan edustaja ei ole mukana kokouksissa, mutta tieto kokouksista kulkee oppilaskunnalle joko rehtorin tai yhdysopettajan kautta.

Oppilashuoltoryhmän kokouksissa ei ole oppilasedustusta, koska kokouksissa käsitellään opiskelijoiden henkilöön liittyviä salassa pidettäviä asioita.

Vielä rehtori totesi selvityksessään, että oppilaskunnan ja rehtorin tapaamiset sekä oppilaskunnan hallituksen omat kokoukset ovat täysin erillisiä kokouksia. Rehtori ei siten apulaisoikeuskanslerin saaman kokouspöytäkirjan kirjauksista huolimatta osallistu oppilaskunnan hallituksen kokouksiin. Sen sijaan aidon vuorovaikutuksen luomiseksi rehtori on pitänyt tapanaan kutsua oppilaskunnan hallitus 3-4 kertaa vuodessa tapaamiseen, jonka asialistan laatii rehtori. Näistäkin tapaamisista oppilaskunnan hallituksen sihteeri on laatinut muistion, jonka sihteeri on tosin välillä otsikoinut pöytäkirjaksi. Tällainen muistio toimitettiin apulaisoikeuskanslerille hänen vierailun yhteydessä esittämänsä pyynnön mukaisesti.

Johtopäätökset ja toimenpiteet

Laissa ei ole säännöksiä siitä, miten laissa edellytetty oppilaiden kuuleminen ja osallistuminen on käytännössä toteutettava. Käytetyt toimintatavat jäävät siten koulun harkittavaksi.

Saamani selvityksen perusteella lukion oppilaita edustavalle oppilaskunnan hallitukselle on varattu mahdollisuuksia tulla kuulluksi koulua koskevien asioiden valmistelussa. Oppilaskunta voi myös muutoin osallistua asioiden valmisteluun ainakin niin, että oppilaskunnan hallitus voi esittää asioita vapaamuotoisesti rehtorille ja ohjaavan opettajan kautta opettajainkokoukselle.

Edellä esitettyjen lainkohtien mukainen koulun antama demokratiakasvatus edellyttää, että käytetyt toimintatavat tukevat nuorten tosiasiallista osallistumista päätöksentekoon. Saamani selvityksen mukaan koulun sinänsä monipuoliset ja käytännön vuorovaikutuksen mahdollistavat toimintatavat painottuvat ainakin osittain oppilaiden välilliseen osallistumiseen.

Selvityksestä ilmenevät menettelylliset - esimerkiksi salassapitoon liittyvät - kysymykset ovat nähdäkseni ratkaistavissa kokousten suunnittelulla ja käsittelyjärjestyksen ryhmittelyllä. Juuri ennakkokäsitys oppilaiden osallistumisen tuoman lisäarvon puutteesta voi olla syy kehittää oppilaiden osallistumismahdollisuuksia.

Asiasta on koulussa keskusteltu viimeksi vuonna 2006, jolloin asia tuli esille oppilaiden aloitteesta. Asiasta myös keskusteltiin tavatessani oppilaita.

Nähdäkseni pelkkä kuulluksi tuleminen ja välillinen osallistuminen ei parhaimmalla tavalla toteuta lukioikäisten oppilaiden kehitystasoa vastaavaa tosiasiallista osallistumista.

Saatan tämän näkemykseni rehtori A:n tietoon. Asiassa ei ole aihetta muihin toimenpiteisiini.

Apulaisoikeuskansleri

Mikko Puumalainen

Vanhempi oikeuskanslerinsihteeri

Outi Kauppila

OIKEUSKANSLERINVIRASTO
